

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра публічного управління та підприємництва (601)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Тетяна ПАВЛЕНКО

(ініціали та прізвище)

«08» вересня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Контроль у державних інституціях»

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2022 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Контроль у державних інституціях» для студентів за спеціальністю 0281 «Публічне управління та адміністрування» за освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування».

«31» серпня 2022 р., 12 с.

Розробники:

Купріянова В.С., доцент кафедри 601, к.е.н., доцент

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри 601 публічного управління та підприємництва

Протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри 601 д. держ.упр.,
(науковий ступінь і вчене звання)

проф.

(підпис)

Ковальчук В.Г.
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>28 Публічне управління та адміністрування</u> (шифр і найменування) Спеціальність <u>281 Публічне управління та адміністрування</u> (код і найменування) Освітня програма <u>Публічне управління та адміністрування</u> (найменування) Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Цикл професійної підготовки, дисципліна професійної і практичної підготовки
Кількість модулів – 2		Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 2		2022/2023
Загальна кількість годин – кількість годин аудиторних занять* / загальна кількість годин 40 /120		Семестр
		6-й
		Лекції*
		24 годин
		Практичні, семінарські*
		16 годин
		Лабораторні*
		-
		Самостійна робота
		80 годин
		Вид контролю
		Модульний контроль, залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
кількість годин аудиторних занять/ кількість годин самостійної роботи = 40/80

* Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Контроль у державних інституціях»: поглиблене вивчення особливостей вироблення та реалізації державно-контролюючої діяльності як чинника оптимізації державної політики на загальнонаціональному і регіональному рівнях.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Контроль у державних інституціях» є: набуття студентами знань, умінь навичок з теоретичних і правових засад державного контролю, його форм і методів для аналізу та вирішення національних та регіональних проблем; основні напрями державного контролю, становлення та розвитку контролю в регулюванні місцевих процесів в Україні; практику залучення світового досвіду в державний контроль України.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей:**

ЗК2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність працювати в команді.

ЗК7. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

СК1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

СК3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

СК7. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

СК11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті наступні

результати навчання:

РН2. Застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою.

РН5. Знати стандарти, принципи та норм діяльності у сфері публічного управління та адміністрування.

РН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

Міждисциплінарні зв'язки: Публічне управління та адміністрування, Державні послуги, Податки і фінскальна політика.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1.

Теоретичні засад

Тема 1. Контроль як функція державного управління. Поняття державного контролю в умовах адміністративно-правової доктрини. Функція контролю в публічному управлінні. Принципи здійснення контролю в державних інституціях. Форми і методи контролю в державних інституціях. Специфіка контролю в державних інституціях в умовах демократизації та децентралізації. Система державного контролю.

Тема 2. Види контролю в державних інституціях. Класифікація контролю в державних інституціях: залежно від належності суб'єкта до державних або громадських структур; залежно від адміністративно-правової компетенції суб'єкта; залежно від управлінської стадії, на якій здійснюється контроль; залежно від спрямованості контролю; залежно від призначення контролю; залежно від масштабів і мети перевірки; за способом отримання необхідної інформації.

Тема 3. Система органів державного нагляду і контролю. Контроль з боку органів законодавчої влади (нормативний контроль). Контроль з боку Президента України та його апарату (президентський контроль). Контроль з боку Кабінету Міністрів. Контроль з боку центральних органів державної виконавчої влади. Контроль з боку місцевих органів державної виконавчої влади. Контроль з боку органів судової влади (судовий контроль). Контроль з боку органів місцевого самоврядування. Контроль з боку громадськості (громадський контроль).

Тема 4. Світові стандарти контролю в державних інституціях. Класифікація і систематизація стандартів контролю в державних інституціях. Специфіка контролю в державних інституціях в зарубіжних країнах. Стандартизація державного аудиту. Специфіка імплементація міжнародних стандартів контролю в державних інституціях у вітчизняну практику.

Модуль 2.

Змістовний модуль 2.

Організація контролю в державних інституціях

Тема 5. Організація контролю в системі органів виконавчої влади. Структура системи контролю в органах виконавчої влади. Контрольні повноваження органів виконавчої влади. Необхідні умови здійснення успішного контролю в системі органів виконавчої влади. Методи контролю в системі органів виконавчої влади. Методика здійснення контролю в системі органів виконавчої влади.

Тема 6. Фінансовий контроль. Сутність і завдання фінансового контролю. Органи публічної влади, що здійснюють фінансовий контроль. Види фінансового контролю. Методи проведення фінансового контролю. Громадський фінансовий контроль. Аудиторський фінансовий контроль.

Тема 7. Інформаційне забезпечення державного нагляду і контролю. Інформаційні системи контролю в державних інституціях. Міжвідомча взаємодія при здійсненні державного нагляду і контролю. Специфіка інформування при здійсненні державного нагляду і контролю. Застосування інформаційних систем і технологій в процесі контролю в державних інституціях.

Тема 8. Стратегічне управління державної контрольно-наглядової діяльності. Види стратегій державного контролю. Програмно-цільове планування державного контролю. Прогнозування державно-контролюючої діяльності. Концепція підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності органів публічної влади.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1.					
Змістовний модуль 1. Теоретичні засади здійснення контролю у державних інституціях.					
Тема 1. Контроль як функція державного управління.	15	3	2		10
Тема 2. Види контролю в державних інституціях.	15	3	2		10
Тема 3. Система органів державного нагляду і контролю.	15	3	2		10
Тема 4. Світові стандарти контролю в державних інституціях	14	3	1		10
Модульний контроль	1		1		
Разом за змістовним модулем 1:	60	12	8		40
Модуль 2.					
Змістовний модуль 2. Організація контролю в державних інституціях.					
Тема 5. Організація контролю в системі органів виконавчої влади.	15	3	2		10
Тема 6. Фінансовий контроль.	15	3	2		10
Тема 7. Інформаційне забезпечення державного нагляду і контролю.	15	3	2		10
Тема 8. Стратегічне управління державної контрольно-наглядової діяльності.	14	3	1		10
Модульний контроль	1		1		
Разом за змістовним модулем 2:	60	12	8		40
Усього годин	120	24	16		80

5. Теми семінарських занять

(навчальним планом не передбачено)

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

6. Теми практичних занять

(навчальним планом не передбачено)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Форми і методи контролю в державних інституціях.	2
2	Класифікація контролю в державних інституціях залежно від адміністративно-правової компетенції суб'єкта.	2
3	Контроль з боку центральних органів державної виконавчої влади.	2

4	Специфіка контролю в державних інституціях в зарубіжних країнах.	1
5	Модульний контроль	1
6	Методика здійснення контролю в системі органів виконавчої влади.	2
7	Методи проведення фінансового контролю	2
8	Застосування інформаційних систем і технологій в процесі контролю в державних інституціях.	2
9	Прогнозування державно-контролюючої діяльності.	1
10	Модульний контроль	1
	Разом	16

7. Теми лабораторних занять
(навчальним планом не передбачено)

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

8. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Специфіка контролю в державних інституціях в умовах демократизації та децентралізації.	10
2.	Класифікація контролю в державних інституціях залежно від належності суб'єкта до державних або громадських структур.	10
3.	Контроль з боку громадськості (громадський контроль).	10
4.	Стандартизація державного аудиту.	10
5.	Необхідні умови здійснення успішного контролю в системі органів виконавчої влади.	10
6.	Громадський фінансовий контроль.	
7.	Специфіка інформування при здійсненні державного нагляду і контролю.	10
8.	Концепція підвищення ефективності контрольно-наглядової діяльності органів публічної влади.	10
	Разом	80

9. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни застосовуються такі методи навчання, як:

1. Репродуктивний.
2. Проблемного навчання.
3. Евристичний (частково-пошуковий).
4. Дослідницький.

Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів здійснюється через застосування таких форм навчання, як:

- проблемні лекції, лекції теоретичного моделювання;
- семінари-дискусії, семінари-практикуми, семінари - розгорнуті бесіди;
- презентації навчальних матеріалів, виконаних творчих завдань;
- моделюючі вправи, розв'язування творчих завдань;
- роботу в Інтернеті, бібліотеці;
- складання схем, таблиць, графіків тощо;
- консультації (настановні, контрольні, проблемні).

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується передовий досвід. Під час лекцій використовується друкований опорний конспект у якому виділені головні висновки з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу даної теми (питання), а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних результатів роботи з виконання індивідуальних завдань.

Рольові ігри (елементи) – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

10. Методи контролю

Проведення поточного контролю, виконання та захист контрольної роботи, фінальний контроль у вигляді контрольного заходу (усно).

11. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

11.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...2,5	6	0 ... 15
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0... 5	4	0... 20
Модульний контроль	0...10	1	0...10
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...2,5	6	0 ... 15
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	0... 5	4	0 ... 20
Модульний контроль	0...10	1	0...10
Контрольна робота	0...10	1	0...10
Усього за семестр			0...100

Модульний контроль складається з 10 теоретичних тестів (по 1 балу), які оцінюються у 10 балів.

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного контролю й за наявності допуску до іспиту. Під час складання заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з двох теоретичних питань, максимальна кількість балів за кожне питання 50 балів, що складає в сумі 100 балів.

11.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки: у результаті вивчення навчальної дисципліни «Стратегічне планування сталого розвитку регіону» студент повинен знати:

- нормативно-правові засади планування розвитку регіону, в тому числі із залученням громад;
- роль стратегії у системі планувальних документів територіального розвитку, її взаємозв'язок з просторовим плануванням;
- підходи до вертикальної та горизонтальної координації планувальних документів;
- базові поняття стратегічного планування та методичні підходи до формування місцевих стратегій розвитку.
- необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки: у результаті вивчення навчальної дисципліни «Стратегічне планування сталого розвитку регіону» студент повинен вміти:
- створювати робочі групи та інші структури для координації діяльності з підготовки стратегічного плану;
- ідентифікувати та аналізувати різні групи зацікавлених сторін (стейкхолдерів);
- розробляти комунікативні стратегії залучення громади;
- застосовувати конкретні методики оцінки поточної ситуації, в тому числі інструменти SWOT аналізу;
- розробляти бачення розвитку території із залученням громадськості;
- визначати стратегічні пріоритети, оперативні цілі та завдання;
- розробляти плани впровадження стратегій сталого розвитку регіону на основі проектування;
- розробляти систему моніторингу реалізації стратегій.

11.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру з дисципліни Контроль у державних інституціях визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Оцінка **«Відмінно»** (Зараховано): 90 – 100 балів виставляється за таких умов:

- 1) творчий підхід до засвоєного матеріалу, повнота і правильність виконання завдання;
- 2) вміння застосовувати різні принципи й методи в конкретних ситуаціях;
- 3) глибокий аналіз фактів і подій, спроможність прогнозування результатів відприйнятих рішень;
- 4) чітке, послідовне викладення відповіді на папері;
- 5) вміння пов'язати теорію і практику.

Оцінка **«Добре»** (Зараховано): 75 – 89 балів виставляється за наступних умов:

- 1) мають місце деякі неprincipові помилки несуттєвого характеру у викладі відповідей при повних знаннях програмного матеріалу;
- 2) переважання логічних підходів перед творчими у відповідях на питання;
- 3) не завжди правильне прогнозування подій від прийнятих рішень;
- 4) вміння пов'язати теорію з практикою.

Оцінка **«Задовільно»** (Зараховано): 60 – 74 балів виставляється за наступних умов:

- 1) репродуктивний підхід до засвоювання та викладання матеріалу;
- 2) недостатня повнота викладання матеріалу;

- 3) неглибокі знання основного матеріалу, наявність великої кількості неточностей у викладі матеріалу;
- 4) нечітке викладання матеріалу на папері, порушення логічної послідовності привикладі матеріалу.

Оцінка «**Незадовільно**» (Не зараховано): 1 – 59 балів виставляється за наступних умов:

- 1) відсутність знань з більшої частини матеріалу, погане засвоєння принципів положень курсу;
- 2) наявність грубих, принципових помилок при виконанні отриманих завдань;
- 3) неграмотне і неправильне викладення відповідей на папері.

Загальне оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою з подальшим переведенням у систему ECTS:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

12. Методичне забезпечення

1. k601@khai.edu - електронний ресурс, на якому розміщено навчально-методичний комплекс дисципліни, який включає в себе:

Обов'язкові складові:

- робоча програма дисципліни;
- конспект лекцій, підручники (навчальні посібники), в тому числі в електронному вигляді, які за змістом повністю відповідають робочій програмі дисципліни;
- методичні вказівки та рекомендації для виконання курсових робіт та проєктів, розрахункових та розрахунково-графічних робіт, лабораторних та практичних робіт, а також рекомендації для самостійної підготовки;
- тематики індивідуальних завдань;
- приклади розв'язування типових задач чи виконання типових завдань;
- питання, тести для контрольних заходів; каталоги інформаційних ресурсів.

15. Рекомендована література

Основна література:

1. Державний фінансовий контроль [Електронний ресурс] : навчальний посібник у схемах і таблицях / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко, Є. В. Дейнеко, Д. В. Калінкін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 275 с.
2. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні : навч. посібн. / Колектив авторів; за ред. В. М. Русіна та Б. С. Шулюк. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. – 214 с.
3. Вороніна Ю.Є. Комунікативна політика в системі публічного управління. Збірник наукових праць. Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка» Науковий погляд: економіка та управління. Дніпро, 2018. Вип. 3 (61). С. 29–34.
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 310-р. – Режим доступу :

<http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2022).

5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України (із змінами). – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2022).

6. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017 – 2020 роки [Електронний ресурс] : розпорядження КМУ від 24.05.2017 р. № 415-р зі змінами 25.04.2018. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.06.2022).

7. Про утворення Державної аудиторської служби України [Електронний ресурс] : постанова КМУ від 28.10.2015 р. № 868 (зі змінами) – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2015-%D0%BF> (дата звернення: 01.06.2022).

8. Гуцаленко Л. В. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. (для студентів вищ. навч. закл.) / Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Конупатрий. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 424 с.

9. 1. Титенко Л.В., Богдан С.В. Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Економіка та суспільство. 2018. Вип. 19. С. 1358-1363.

10. Про рахункову палату України: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#n25> (дата звернення: 01.06.2020)

3. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF> (дата звернення: 01.06.2022).

11. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF> (дата звернення: 01.06.2022).

12. Бюджетний кодекс України: Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n527> (дата звернення: 01.06.2022)

6. Піхоцький В.Ф., Рисін В.В. Ефективність фінансового контролю та державного аудиту для забезпечення фінансово-економічної стійкості держави. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2019. № 28. Том 1. С. 205-215.

13. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 01.06.2022).

Додаткова література:

14. Гринчук Ю.С. Контроль як функція державного управління: економіка-правова сутність та механізм застосування / Ю. С. Гринчук, О. І. Шемігон, М. В. Вихор / Ефективна економіка / №4 (2019) – DOI : <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.3> .

15. Борисенко Л.М. Сучасний стан системи державного фінансового контролю / Л. М. Борисенко / Ефективна економіка / №7 (2020) – DOI: 10.32702/2307-2105-2020.7.202 .

16. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V (зі змінами) : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

17. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" щодо лібералізації системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 3 листопада 2016 року № 1726-VIII (зі змінами) : <http://www.rada.gov.ua>

18. Закон України «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», № 1728-VIII: <http://www.rada.gov.ua> .

19. INTOSAI International Organization of Supreme Audit Institutions [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.intosai.org/events/congresses-incosai/next-congress.html>.

20. Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю: офіційний сайт. URL: <https://www.intosai.org> (дата звернення: 01.06.2022)

Інформаційні ресурси

Сайт кафедри k601@khai.edu

<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=4953> — електронний курс дисципліни

“Контроль в державних інституціях”

www.prezident.gov.ua – сайт Президента України

www.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України

www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України

www.ukrstat.gov.ua – сайт Держкомстату України

www.nbuv.gov.ua – сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського

www.librari.ukma.kiev.ua – сайт наукової бібліотеки НаУКМА